

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ
ΕΠΙΤΡΟΠΗ

ΥΠΑΤΗ ΕΚΠΡΟΣΩΠΟΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ
ΕΝΩΣΗΣ ΓΙΑ ΘΕΜΑΤΑ ΚΟΙΝΗΣ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ
ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ

Βρυξέλλες, 26.6.2012
JOIN(2012) 19 final

**ΚΟΙΝΗ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΠΡΟΣ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ ΚΑΙ ΤΟ
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ**

**Ανάπτυξη μιας πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την Αρκτική Περιοχή:
συντελεσθείσα πρόοδος από το 2008 και επόμενα βήματα**

{SWD(2012) 182 final}
{SWD(2012) 183 final}

ΚΟΙΝΗ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΠΡΟΣ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ ΚΑΙ ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

Ανάπτυξη μιας πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την Αρκτική Περιοχή: συντελεσθείσα πρόοδος από το 2008 και επόμενα βήματα

Σύνοψη

Καθώς η κλιματική αλλαγή και η οικονομική ανάπτυξη επιταχύνονται στην Αρκτική Περιοχή, η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι σκόπιμο να ενισχύσει τη συστράτευσή της με τους εταίρους της στην Αρκτική με σκοπό την από κοινού αντιμετώπιση της πρόκλησης την οποία συνιστά η διαφύλαξη του περιβάλλοντος, με ταυτόχρονη διασφάλιση της βιώσιμης ανάπτυξης στην Αρκτική Περιοχή. Πουθενά η κλιματική αλλαγή δεν είναι τόσο εμφανής όσο στην Αρκτική, η οποία αποτελεί ένα ζωτικής σημασίας αλλά ευάλωτο στοιχείο του περιβάλλοντος του πλανήτη μας και του κλιματικού συστήματος. Το λιώσιμο των θαλάσσιων πάγων της Αρκτικής προχωρά με ταχείς ρυθμούς, προκαλώντας την αυτοεπιταχυνόμενη αύξηση των θερμοκρασιών παγκοσμίως¹ και επηρεάζοντας, αφενός, οικοσυστήματα και, αφετέρου, τις παραδοσιακές βιοποριστικές συνήθειες των αυτόχθονων πληθυσμών.

Στην παρούσα κοινή ανακοίνωση της Επιτροπής και της Ύπατης Εκπροσώπου αναπτύσσονται τα επιχειρήματα που συνηγορούν υπέρ της ενίσχυσης της ενασχόλησης της ΕΕ με τις υποθέσεις που άπτονται της Αρκτικής. Έχει προηγηθεί η υποβολή αίτησης από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή εξ ονόματος της ΕΕ για τη συμμετοχή της με την ιδιότητα του μόνιμου παρατηρητή στο Αρκτικό Συμβούλιο, την οποία έχουν συνυπογράψει η Αντιπρόεδρος Ashton και η Επίτροπος Δαμανάκη, καθώς και επίσκεψη της Ύπατης Εκπροσώπου/Αντιπροέδρου Ashton στην Αρκτική (Ροβανιέμι, Κίρουνα και Σβάλμπαρντ) τον Μάρτιο του 2012. Από το 2008, έτος κατά το οποίο η Επιτροπή εξέδωσε την πρώτη της ανακοίνωση σχετικά με την Αρκτική, η ΕΕ έχει καθιερωθεί ως βασικός υπέρμαχος της Αρκτικής Περιοχής. Έχει συμβάλει στην αύξηση της ευαισθητοποίησης σχετικά με τις τρέχουσες επιπτώσεις για το περιβάλλον της Αρκτικής και για τις δυνατότητες που υπάρχουν για βιώσιμη ανάπτυξη στην Αρκτική Περιοχή προς όφελος τόσο του τοπικού πληθυσμού της Αρκτικής όσο και της ΕΕ.

Είναι γεγονός ότι η ταχύτητα των αλλαγών στην Αρκτική αποτελεί έναν σοβαρό παράγοντα ο οποίος υπαγορεύει τη δέσμευση της ΕΕ για την προστασία του περιβάλλοντος και την καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής. Επιπλέον, επιβάλλει την αύξηση των επενδύσεων της ΕΕ στην έρευνα με αντικείμενο την κλιματική αλλαγή στην Αρκτική, ως βάση για περαιτέρω δράση σε περιφερειακό και παγκόσμιο επίπεδο.

- Η περίοδος 2005-2010 υπήρξε η θερμότερη που έχει καταγραφεί ποτέ στην Αρκτική.
- Ο Αρκτικός Ωκεανός προβλέπεται να εξελιχθεί, εντός 30 έως 40 ετών, σε ωκεανό ο οποίος κατά το θέρος δεν θα έχει σχεδόν καθόλου πάγους.
- Οι παγετώνες και τα καλύμματα πάγου της Αρκτικής και το στρώμα πάγου της

¹ Το λιώσιμο των πάγων επιτείνει τις δραματικές συνέπειες της κλιματικής αλλαγής στην Αρκτική, ιδίως δε την επιτάχυνση της αύξησης των θερμοκρασιών στην Υδρόγειο εξαιτίας της μείωσης της φωταύγειας.

Γροιλανδίας συνεισέφεραν σε ποσοστό άνω του 40% στην άνοδο της στάθμης της θάλασσας παγκοσμίως η οποία παρατηρήθηκε μεταξύ του 2003 και του 2008.

(Πηγή: Πρόγραμμα παρακολούθησης και αξιολόγησης της Αρκτικής (Arctic Monitoring and Assessment Programme), έκθεση του 2011 σχετικά με τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής στα χιόνια, το νερό, τους πάγους και τις αενάως παγωμένες περιοχές της Αρκτικής (SWIPA))

Το μεταβαλλόμενο τοπίο της Αρκτικής καθιστά πλέον δυνατή τη χρήση νέων διόδων μεταφοράς και την εκμετάλλευση τόσο των φυσικών όσο και των ορυκτών πόρων. Η εξέλιξη αυτή θα ωφελήσει μεν την περιφερειακή και την παγκόσμια οικονομία, αλλά θα έχει επίσης αντίκτυπο στο εύθραυστο περιβάλλον της Αρκτικής σε περίπτωση που δεν συνοδευθεί από προσεκτικότερη διαχείριση. Θα χρειασθούν νέες τεχνολογίες και ένα εκτενές υπόβαθρο γνώσεων προκειμένου να διασφαλισθεί ότι οι οικονομικές ευκαιρίες δεν θα αποβούν εις βάρος των πλέον αστηρών περιβαλλοντικών προτύπων και της διαφύλαξης του μοναδικού περιβάλλοντος της Αρκτικής.

- Σύμφωνα με το Ίδρυμα Γεωλογικών Ερευνών (Geological Survey) των ΗΠΑ (2009), στην Αρκτική βρίσκεται το 13% των μη ανακαλυφθέντων κοιτασμάτων πετρελαίου και το 30% των μη ανακαλυφθέντων κοιτασμάτων φυσικού αερίου.
- Η ναυτιλιακή οδός των Βορείων Θαλασσών, η οποία εκτείνεται από την Ευρώπη έως την Ασία, θα μπορούσε να συντομεύσει κατά ένα τρίτο περίπου τον χρόνο που χρειάζονται τα φορτηγά πλοία για να πλεύσουν μεταξύ Ειρηνικού και Ατλαντικού. Παραδείγματος χάρη, το δρομολόγιο Γιοκοχάμα-Λονδίνο μέσω της Διώρυγας του Σουέζ καλύπτει απόσταση 11.447 ναυτικών μιλίων, ενώ μέσω της ναυτιλιακής οδού των Βορείων Θαλασσών θα συντομευόταν σε 7.474 ναυτικά μίλια περίπου.
- Το 88% της συνολικής παραγωγής σιδηρομεταλλεύματος της ΕΕ προέρχεται από την περιοχή του Μπάρεντς.
- Στην Αρκτική ζουν περίπου 4 εκατομμύρια άνθρωποι. Οι αυτόχθονες πληθυσμοί αντιπροσωπεύουν το 10% περίπου του συνολικού πληθυσμού της Αρκτικής.

Η Αρκτική είναι μια περιοχή με αυξανόμενη στρατηγική σπουδαιότητα. Αποτελεί παράδειγμα επιτυχούς διεθνούς συνεργασίας, η οποία συμβάλλει στην περιφερειακή ειρήνη και ασφάλεια. Η πρόσφατη σύναψη συνθήκης μεταξύ του Βασιλείου της Νορβηγίας και της Ρωσικής Ομοσπονδίας σχετικά με την οριοθέτηση των θαλάσσιων συνόρων και τη συνεργασία στη Θάλασσα του Μπάρεντς και στον Αρκτικό Ωκεανό συνιστά θετικό παράδειγμα τέτοιας συνεργασίας. Τα κράτη της Αρκτικής συνεργάζονται με βάση το ισχύον διεθνές νομικό καθεστώς, και ιδίως με βάση τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας. Το Συμβούλιο της Αρκτικής εξελίσσεται στο κατεξοχήν περιφερειακό όργανο στο οποίο εκπροσωπούνται όλα τα κράτη της Αρκτικής, καθώς και οι αυτόχθονες πληθυσμοί.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση καλείται να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο για την υποστήριξη της εν λόγω επιτυχημένης συνεργασίας και για την υποβοήθηση της διευθέτησης των προκλήσεων που η συγκεκριμένη περιοχή αντιμετωπίζει επί του παρόντος. Η Ευρωπαϊκή Ένωση αποτελεί διεθνώς τον πλέον ένθερμο υπέρμαχο της καταβολής εντονότερων διεθνών προσπαθειών για την καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής, μέσω της ανάπτυξης εναλλακτικών πηγών ενέργειας, της αποδοτικής χρήσης των πόρων και της έρευνας με αντικείμενο την κλιματική αλλαγή. Μεταξύ των κρατών μελών της συγκαταλέγονται τρία (δυνητικώς τέσσερα, αν συμπεριληφθεί η Ισλανδία) κράτη μέλη του Αρκτικού Συμβουλίου. Η Ευρωπαϊκή Ένωση αποτελεί επίσης μείζονα προορισμό των πόρων και των αγαθών που παράγονται στην

Αρκτική Περιοχή. Ως εκ τούτου, πολλές από τις πολιτικές της και πολλοί κανονισμοί της έχουν συνέπειες για όσους εξαρτούν συμφέροντα από την Αρκτική. Η Ευρωπαϊκή Ένωση επιδιώκει να ενισχύσει τη συστράτευσή της με τους εταίρους της στην Αρκτική προκειμένου να κατανοήσει καλύτερα τους προβληματισμούς τους και να διευθετηθούν οι κοινές προκλήσεις σε πνεύμα συνεργασίας.

Στοιχεία της συμβολής της ΕΕ στις προσπάθειες για την Αρκτική :

- **Καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής:** Η ΕΕ βρίσκεται σε πορεία εκπλήρωσης των δεσμεύσεων που ανέλαβε στη διάσκεψη του Κιότο, έχει μετατρέψει σε νόμο τη δέσμευση για τη μείωση κατά 20% των εκπομπών αερίων θερμοκηπίου και είναι προσηλωμένη στον μακροπρόθεσμο στόχο της μείωσης των εκπομπών της κατά 80-95% μέχρι το 2050.
- **Έρευνα με αντικείμενο το περιβάλλον της Αρκτικής:** Η Επιτροπή προέβη σε πρωτοποριακή εκτίμηση του τρέχοντος και του μελλοντικού αποτυπώματος της ΕΕ στην Αρκτική, από την οποία προέκυψε ότι η ΕΕ ασκεί σημαντική επίδραση στα κοινωνικοοικονομικά και περιβαλλοντικά ζητήματα της Αρκτικής Περιοχής.
- **Επένδυση στη βιώσιμη ανάπτυξη στον Βορρά:** Κατά την περίοδο 2007-2013, η ΕΕ χορηγεί 1,14 και πλέον δισεκατομμύρια ευρώ για την ανάπτυξη του οικονομικού, κοινωνικού και περιβαλλοντικού δυναμικού των αρκτικών περιφερειών της ΕΕ και των περιοχών που γειτνιάζουν με αυτές.
- **Άμβλυνση των μελλοντικών παραγόντων αβεβαιότητας και παρακολούθηση των αλλαγών στην Αρκτική Περιοχή:** Η ΕΕ, μέσω του 7ου προγράμματος-πλαισίου για την έρευνα (ΠΠ7), έχει συνεισφέρει ενωσιακά κονδύλια ύψους 200 εκατ. ευρώ περίπου για διεθνείς ερευνητικές εργασίες στην Αρκτική.
- **Ναυτιλία και ασφάλεια στη θάλασσα:** Δεδομένου ότι το 90% σχεδόν του εξωτερικού εμπορίου της ΕΕ διεξάγεται διά θαλάσσης, η ΕΕ διαθέτει σημαντική πείρα στους τομείς της ναυτιλίας, των ναυπηγικών εργασιών, της πλοήγησης μέσω δορυφόρου, της έρευνας και διάσωσης και της ανάπτυξης λιμενικών υποδομών.

Στην παρούσα ανακοίνωση γίνεται επισκόπηση της συνεισφοράς της ΕΕ στις υποθέσεις της Αρκτικής από το 2008 και εξής και προσδιορίζεται η πορεία της μελλοντικής συστράτευσης με τους εταίρους της ΕΕ στην Αρκτική. Υιοθετώντας σφαιρική προσέγγιση έναντι των ζητημάτων της Αρκτικής, η παρούσα νέα κοινή ανακοίνωση υπογραμμίζει την αναγκαιότητα μιας συνεκτικής και στοχοθετημένης προσέγγισης της ΕΕ σε σχέση με την Αρκτική, η οποία θα στηρίζεται στα ισχυρά σημεία της ΕΕ, θα προάγει την υπεύθυνη ανάπτυξη και, συγχρόνως, θα περιλαμβάνει πιο εκτεταμένο διάλογο και συνεργασία με όλους όσους εξαρτούν συμφέροντα από την Αρκτική.

Η Επιτροπή και η Ύπατη Εκπρόσωπος προτείνουν την περαιτέρω ανάπτυξη της πολιτικής της ΕΕ έναντι της Αρκτικής. Η ΕΕ:

- θα υποστηρίξει την έρευνα και θα διοχετεύσει **γνώσεις** με στόχο την αντιμετώπιση των προκλήσεων των περιβαλλοντικών και κλιματικών αλλαγών στην Αρκτική·
- θα ενεργεί με **υπευθυνότητα** προκειμένου να συμβάλει ώστε να διασφαλισθεί ότι η οικονομική ανάπτυξη στην Αρκτική στηρίζεται στην αειφόρο χρησιμοποίηση πόρων

και σε περιβαλλοντική εμπειρογνώσια·

- θα εντατικοποιήσει την εποικοδομητική της **δέσμευση** και τον διάλογο που διεξάγει με κράτη της Αρκτικής, αυτόχθονες πληθυσμούς και άλλους εταίρους.

Στο πρώτο μέρος της παρούσας κοινής ανακοίνωσης, η Επιτροπή και η Ύπατη Εκπρόσωπος προτείνουν ένα σύνολο δομικών στοιχείων, τα οποία θα συγκροτούν την εποικοδομητική δέσμευση της ΕΕ στην Αρκτική, με στόχο την αντιμετώπιση της πρόκλησης της διατηρήσιμης ανάπτυξης και την προώθηση της αποτελεσματικής διαχείρισης του οικοσυστήματος.

Το δεύτερο μέρος της ανακοίνωσης αποτελεί απόκριση στο αίτημα του Συμβουλίου να δοθεί συνέχεια στα συμπεράσματά του σχετικά με τα θέματα της Αρκτικής², καθώς και στο ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου σχετικά με μια βιώσιμη πολιτική της ΕΕ για τον αιώνα Βορρά³. Υπογραμμίζει το αυξανόμενο φάσμα δραστηριοτήτων τις οποίες η ΕΕ ασκεί στην περιοχή και επανεξετάζει τα ζητήματα που επισημάνθηκαν στην ανακοίνωση της Επιτροπής με τίτλο «Η Ευρωπαϊκή Ένωση και η περιοχή της Αρκτικής», που δημοσιεύθηκε τον Νοέμβριο του 2008⁴. Περαιτέρω λεπτομερείς πληροφορίες σχετικά με την πρόοδο που έχει συντελεσθεί στους τομείς πολιτικής οι οποίοι αναφέρονται στην παρούσα ανακοίνωση παρατίθενται σε δύο συνοδευτικά έγγραφα:

1. Υπηρεσιακό έγγραφο εργασίας με τίτλο «Καταγραφή δραστηριοτήτων στο πλαίσιο της ανάπτυξης μιας πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την Αρκτική»·
2. Υπηρεσιακό έγγραφο εργασίας με τίτλο «Το διάστημα και η Αρκτική».

Εξάλλου, η Επιτροπή και η Ύπατη Εκπρόσωπος θα διεξαγάγουν ευρύ διάλογο και διαβουλεύσεις με τα κράτη της Αρκτικής, αυτόχθονες πληθυσμούς και άλλους συναφείς ενδιαφερομένους. Με τον τρόπο αυτό, θα διευκολυνθεί η ΕΕ για τον ακριβέστερο προσδιορισμό της πολιτικής την οποία ακολουθεί, και θα εξασφαλισθεί ότι η μελλοντική συμβολή της ΕΕ στις υποθέσεις της Αρκτικής, αφενός, επικροτείται από τους περιφερειακούς ενδιαφερομένους και, αφετέρου, προάγει τις κοινές δράσεις των κρατών της Αρκτικής.

Η Επιτροπή και η Ύπατη Εκπρόσωπος προσβλέπουν στην πραγματοποίηση συζητήσεων με το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο σχετικά με την παρούσα ανακοίνωση.

Μέρος 1 Αντιμετώπιση της πρόκλησης: μελλοντικές ενέργειες

Το 2008, η Επιτροπή προσδιόρισε τρεις κύριους στόχους πολιτικής:

- προστασία και διαφύλαξη της Αρκτικής από κοινού με τον πληθυσμό της·
- ενθάρρυνση της αειφόρου χρησιμοποίησης των πόρων·
- διεθνής συνεργασία.

² Συμπεράσματα του Συμβουλίου σχετικά με τα θέματα της Αρκτικής, 2985η σύνοδος του Συμβουλίου Εξωτερικών Υποθέσεων, Βρυξέλλες, 8 Δεκεμβρίου 2009.

³ P7_TA(2011)0024, της 20ής Ιανουαρίου 2011.

⁴ COM(2008) 763 της 20ής Νοεμβρίου 2008.

Η δράση την οποία έχει αναλάβει η ΕΕ από το 2008 έχει αποφέρει χειροπιαστά αποτελέσματα⁵ στους τομείς της προστασίας του περιβάλλοντος, της έρευνας και της οικονομικής ανάπτυξης, ενώ η απόδοση ιδιαίτερης έμφασης στην προστασία του περιβάλλοντος της Αρκτικής παραμένει ακρογωνιαίος λίθος της πολιτικής της ΕΕ σε σχέση με την εν λόγω περιοχή. Παρόλα αυτά, λόγω της πασιφανούς ταχύτητας των αλλαγών στην Αρκτική, έχουν πλέον ωριμάσει οι συνθήκες για τον ακριβέστερο προσδιορισμό της πολιτικής την οποία η ΕΕ ακολουθεί σε σχέση με την εν λόγω περιοχή, για την υιοθέτηση σφαιρικότερης προσέγγισης και για τη σύνδεσή της με την «Ατζέντα για την Ευρώπη του 2020», η οποία αποσκοπεί σε μια έξυπνη, διατηρήσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη, με ταυτόχρονη συνέχιση της υποστήριξης κάθε προσπάθειας για τη διασφάλιση της αποτελεσματικής διαχείρισης του εύθραυστου περιβάλλοντος της Αρκτικής. Επιπλέον, η συμβολή της ΕΕ στις υποθέσεις της Αρκτικής θα πρέπει να προάγει τις προσπάθειες τις οποίες καταβάλλουν τα κράτη της Αρκτικής και να λαμβάνει υπόψη τις ανάγκες των αυτόχθονων και των τοπικών κοινωνιών.

Επομένως, στο παρόν έγγραφο προσδιορίζεται εν συντομία η ακολουθητέα μελλοντική πορεία, που μπορεί να συνοψισθεί σε τρεις λέξεις: **γνώση, υπευθυνότητα και δέσμευση.**

1. ΓΝΩΣΗ

Καθώς είμαστε αντιμέτωποι με το ενδεχόμενο αύξησης των παγκόσμιων θερμοκρασιών, απαιτείται τεκμηριωμένη επιστημονική κατανόηση τόσο της κλίμακας όσο και της ταχύτητας της κλιματικής αλλαγής στην Αρκτική και του τρόπου με τον οποίον αυτή ασκεί επίδραση στον υπόλοιπο κόσμο. Η επίτευξη βιώσιμης ανάπτυξης στην Αρκτική θα εξαρτηθεί σε μεγάλο βαθμό από τη διαρκή μέτρηση του τρόπου με τον οποίο η αύξηση της ανθρώπινης δραστηριότητας επηρεάζει το εύθραυστο περιβάλλον της περιοχής. Συνεπώς, η ΕΕ θα στοχεύσει τις ενέργειές της στο πεδίο των γνώσεων με στόχο την καλύτερη κατανόηση της Αρκτικής από τον άνθρωπο, μέσω της πραγματοποίησης επενδύσεων στην έρευνα σχετικά με την Αρκτική, της ανάπτυξης μεθόδων για την παρακολούθηση της Αρκτικής από το Διάστημα, της υποστήριξης δικτύων πληροφοριών και παρατήρησης, και συγχρόνως με την ανάπτυξη τεχνογνωσίας και τεχνικής εμπειρογνωσίας.

1.1 Ανάπτυξη περιβαλλοντικής εμπειρογνωσίας και διαλόγου και ενίσχυση της προστασίας του περιβάλλοντος της Αρκτικής

Η ΕΕ είναι προσηλωμένη στην προστασία του περιβάλλοντος της Υφηλίου και θα στηρίζει κάθε προσπάθεια που έχει ως στόχο τη διασφάλιση της αποτελεσματικής διαχείρισης του εύθραυστου περιβάλλοντος της Αρκτικής.

- Η ΕΕ θα εργασθεί από κοινού με άλλους ενδιαφερομένους για την καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής παγκοσμίως, τη διαφύλαξη του περιβάλλοντος της Αρκτικής και τη βελτίωση των επιστημονικών γνώσεων με στόχο την αντιμετώπιση αυτών των προκλήσεων.
- Παραδείγματος χάρη, τον Απρίλιο του 2012, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προσχώρησε στη «Συμμαχία για το κλίμα και μια καθαρή ατμόσφαιρα με στόχο τη μείωση των

⁵ Το δεύτερο μέρος της παρούσας ανακοίνωσης και το υπηρεσιακό έγγραφο εργασίας με τίτλο «Καταγραφή δραστηριοτήτων στο πλαίσιο της ανάπτυξης μιας πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την Αρκτική» περιλαμβάνουν επισκόπηση των σημαντικότερων δραστηριοτήτων και αποτελεσμάτων.

βραχύβιων ρυπαντών που επιβαρύνουν το κλίμα». Η πρωτοβουλία αυτή αναμένεται να συμπληρώσει τις αναγκαίες προσπάθειες στο πλαίσιο του ΟΗΕ για τη μείωση των εκπομπών αερίων θερμοκηπίου παγκοσμίως.

- Η ΕΕ έχει δεσμευθεί για τη θέσπιση μιας νομικώς δεσμευτικής πράξης παγκόσμιας ισχύος για την κάλυψη του κύκλου ζωής της χρήσης υδραργύρου, υπό την αιγίδα του προγράμματος των Ηνωμένων Εθνών για το περιβάλλον (UNEP), ένα θέμα μεγάλης σπουδαιότητας για την Αρκτική Περιοχή.

1.2 Αντιμετώπιση των προκλήσεων του μέλλοντος μέσω της έρευνας

Στο πλαίσιο των εμβληματικών πρωτοβουλιών «Ένωση καινοτομίας»⁶ και «Horizon 2020»⁷, οι οποίες εντάσσονται στη στρατηγική για την Ευρώπη του 2020, και βάσει του προταθέντος προγράμματος επενδύσεων για την έρευνα και την καινοτομία κατά την περίοδο 2014-2020, η Επιτροπή επανεστιάζει την πολιτική της ΕΕ για την έρευνα και την καινοτομία στις προκλήσεις με τις οποίες είναι αντιμέτωπη η κοινωνία μας. Στις εν λόγω προκλήσεις συγκαταλέγονται η κλιματική αλλαγή, η έλλειψη ενέργειας και πόρων, η υγεία και οι δημογραφικές μεταβολές, καθώς και η ασφάλεια της ύδρευσης και του επισιτισμού. Θα επιδιωχθούν αποτελέσματα συναφή προς τις ακολουθούμενες πολιτικές, προκειμένου να χρησιμεύσουν ως βάση για τη λήψη οικονομικών και πολιτικών αποφάσεων. Η προταθείσα χρηματοδότηση για την πρωτοβουλία «Horizon 2020» (80 δισεκατ. ευρώ) αντιπροσωπεύει σημαντική αύξηση σε σύγκριση με προηγούμενα προγράμματα έρευνας της ΕΕ και θα επιτρέψει στην ΕΕ να συνεισφέρει ακόμη περισσότερο στην έρευνα με αντικείμενο την Αρκτική. Επίσης, η Επιτροπή:

- θα εξακολουθήσει να επιδιώκει επαφές με ενδιαφερομένους από άλλες περιοχές του κόσμου, περιλαμβανομένων των μελών του Αρκτικού Συμβουλίου, με στόχο την εξεύρεση διεθνών λύσεων στις προκλήσεις με τις οποίες είναι αντιμέτωπες οι ευρωπαϊκές κοινωνίες·
- θα αναβαθμίσει τη συνεργασία με τους εταίρους της Αρκτικής σχετικά με τη συγκρότηση υποδομών έρευνας οι οποίες είναι απαραίτητο να αναπτυχθούν σε διεθνή κλίμακα.

Προς τον σκοπό αυτό, η ΕΕ θα επιδιώξει εκτενή συνεργασία με κράτη τα οποία δραστηριοποιούνται στον τομέα της διεπιστημονικής έρευνας σχετικά με την Αρκτική και της συγκρότησης υποδομών έρευνας. Η εναρμόνιση των ερευνητικών προγραμμάτων που αφορούν την Αρκτική θα εμπλουτίσει σημαντικά τις σχετικές γνώσεις και θα ενισχύσει την αποτελεσματικότητα των ερευνητικών προγραμμάτων, μεγιστοποιώντας συγχρόνως τον αντίκτυπό τους.

Θα ληφθούν δεόντως υπόψη οι κοινωνικές και οικονομικές παράμετροι των σχετικών προκλήσεων, π.χ. οι κλιματικές και περιβαλλοντικές αλλαγές και οι επιπτώσεις τους για τους τοπικούς πληθυσμούς και την οικονομική δραστηριότητα.

⁶ COM(2010) 546 της 6ης Οκτωβρίου 2010.

⁷ COM(2011) 808 και συνοδευτικές προτάσεις COM(2011) 809, COM(2011) 810, COM(2011) 811 και COM(2011) 812 της 30ής Οκτωβρίου 2011.

1.3 Αξιοποίηση των πληροφοριών

Η συνένωση υφιστάμενων πηγών πληροφόρησης αποτελεί τον καλύτερο τρόπο για να διασφαλισθεί, αφενός, η σωστή ενημέρωση των αρμόδιων για τη χάραξη πολιτικών και, αφετέρου, η ανάπτυξη της Αρκτικής κατά τρόπο υπεύθυνο και επωφελή για τα κράτη της περιοχής και για τις τοπικές κοινωνίες:

- Η Επιτροπή, ως περαιτέρω συνέχεια στην εμβληματική της έκθεση με τίτλο «Αποτύπωμα της ΕΕ στην Αρκτική και αξιολόγηση πολιτικής»⁸, θα προωθήσει σε μεγαλύτερο βαθμό την ανταλλαγή πληροφοριών με τα κράτη της Αρκτικής και άλλους ενδιαφερομένους, ως χρήσιμο εργαλείο για τη χάραξη πολιτικής. Η διαδικασία αυτή περιλαμβάνει επίσης πληροφορίες οι οποίες είναι προϊόν επιχειρησιακής παρακολούθησης και παρατήρησης, τηλεανίχνευσης, έρευνας, καθώς και παρακολούθηση από τοπικές κοινωνίες και παραδοσιακές γνώσεις.
- Η Επιτροπή θα θέσει σε εφαρμογή προπαρασκευαστική ενέργεια, την οποία έχει εγκρίνει η αρμόδια για τον προϋπολογισμό αρχή με προϋπολογισμό 1 εκατ. ευρώ, για στρατηγική αξιολόγηση του αντικτύπου της ανάπτυξης στην Αρκτική. Το εν λόγω σχέδιο θα δώσει επίσης συνέχεια στην πρόταση η οποία διατυπώνεται στην ανακοίνωση του 2008 να διερευνηθούν οι δυνατότητες δημιουργίας ενός Ευρωπαϊκού Αρκτικού Κέντρου Πληροφοριών και, προς τον σκοπό αυτό, θα συμπεριλάβει την εξέταση της σκοπιμότητας δημιουργίας μιας αρκτικής πλατφόρμας πληροφοριών με βάση δίκτυο πρωτοπόρων κέντρων έρευνας και πανεπιστημίων που ασχολούνται με την Αρκτική, τόσο εντός όσο και εκτός ΕΕ.

Η ΕΕ θα εργασθεί από κοινού με τα κράτη της Αρκτικής για την ενίσχυση των ικανοτήτων παρακολούθησης και εποπτείας, περιλαμβανομένης της χρήσης δορυφόρων.

- Οι δορυφόροι που περιστρέφονται γύρω από τη Γη αποτελούν πρωταρχικής σημασίας εργαλεία επικοινωνίας, πλοήγησης και παρατήρησης στην Αρκτική. Τα προγράμματα ανάπτυξης δορυφόρων της ΕΕ παρέχουν ήδη σημαντική στήριξη στους ανθρώπους που ζουν και εργάζονται στην περιοχή. Η στήριξη αυτή θα ενισχυθεί χάρη στη σχεδιαζόμενη ανάπτυξη του συστήματος Galileo και των νέων δορυφόρων της κατηγορίας «Sentinel» (δορυφόρων-φρουρών) στο πλαίσιο του προγράμματος «Παγκόσμια παρακολούθηση του περιβάλλοντος και της ασφάλειας» (GMES). Οι δορυφόροι-φρουροί θα παρέχουν τη δυνατότητα παρακολούθησης του πάχους και της έκτασης των θαλάσσιων πάγων. Επιπλέον, θα μπορούσαν να συμβάλουν στην εφαρμογή της πρόσφατης συμφωνίας μεταξύ των κρατών μελών του Αρκτικού Συμβουλίου για θέματα έρευνας και διάσωσης.
- Η ΕΕ, σε συνεργασία με τα κράτη μέλη, επεξεργάζεται πλατφόρμα για τη συγκέντρωση των στοιχείων σχετικά με την κατάσταση των θαλασσών στην Ευρώπη και πέριξ αυτής, καθώς και για την υψηλής ευκρίνειας χαρτογράφηση του θαλάσσιου πυθμένα, έως το 2020. Οι χάρτες του θαλάσσιου πυθμένα θα μπορούσαν να διευκολύνουν τη χάραξη ασφαλών οδών μεταφορών στις θάλασσες της Αρκτικής.
- Η ΕΕ θα στηρίξει το «Ενιαίο σύστημα πληροφοριών για το περιβάλλον» (ΕΣΠΠ) και θα συγκροτήσει δίκτυο το οποίο θα παρέχει επιγραμμική πρόσβαση σε

⁸ <http://arctic-footprint.eu>

περιβαλλοντικά δεδομένα, ενώ αξίζει να αναφερθεί επίσης εν προκειμένω η πρόσφατη δημιουργία του «Δικτύου παρατήρησης μακράς διάρκειας της Αρκτικής» (Sustained Arctic Observing Network - SAON), το οποίο αποσκοπεί στην ενίσχυση των διεθνών προσπαθειών για την καθιέρωση συστημάτων συντονισμένης παρατήρησης του συνόλου της Αρκτικής και ανταλλαγής δεδομένων κατά τρόπο που να εξυπηρετεί τις ανάγκες του κοινωνικού συνόλου, ιδιαίτερα σε σχέση με περιβαλλοντικά, κοινωνικά, οικονομικά και πολιτιστικά ζητήματα και ζητήματα που άπτονται της υγείας.

2. ΥΠΕΥΘΥΝΟΤΗΤΑ

Η ΕΕ διατηρεί στενούς δεσμούς με την Αρκτική: όχι μόνο από ιστορική, οικονομική και γεωγραφική σκοπιά, αλλά και ως εισαγωγέας φυσικών πόρων και λόγω της ευρύτερης φροντίδας και ευθύνης που νιώθει για το παγκόσμιο περιβάλλον. Η Αρκτική είναι πηγή προκλήσεων, αλλά και ευκαιριών, που θα έχουν σοβαρές συνέπειες για τη ζωή των μελλοντικών γενεών ευρωπαϊών πολιτών. Αυτές οι προκλήσεις και ευκαιρίες συνοδεύονται από ευθύνες. Η ΕΕ πιστεύει ότι οφείλει να συμβάλει με υπευθυνότητα στις υποθέσεις της Αρκτικής, μέσω των χρηματοδοτικών της προγραμμάτων, καθώς και με την προώθηση της ασφαλούς και αειφόρου διαχείρισης και χρησιμοποίησης των πόρων στην περιοχή.

2.1 Χρηματοδότηση από μέρους της ΕΕ για βιώσιμη ανάπτυξη

Κατά τα τελευταία έτη, οι μηχανισμοί περιφερειακής χρηματοδότησης της ΕΕ, καθώς και άλλα προγράμματα και συμφωνίες συνεργασίας έχουν πραγματοποιήσει σημαντικές επενδύσεις στην ανάπτυξη της Αρκτικής Περιοχής. Η γεωγραφική εμβέλεια ορισμένων προγραμμάτων καλύπτει όχι μόνο τα κράτη μέλη της ΕΕ, αλλά και τη Γροιλανδία, την Ισλανδία, τη Νορβηγία και τη Ρωσική Ομοσπονδία.

- Χάρη στην ενίσχυση και την αλληλοσυσχέτιση των διαφόρων χρηματοδοτικών πρωτοβουλιών που έχει στη διάθεσή της (Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ), Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, Ταμείο Συνοχής, Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης, Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας και Μηχανισμός Προενταξιακής Βοήθειας), η ΕΕ είναι σε θέση να επηρεάσει θετικά την ανάπτυξη της Αρκτικής προς όφελος των τοπικών κοινωνιών και των αυτόχθονων πληθυσμών. Σε σύμπνοια με τη στρατηγική για την Ευρώπη του 2020, η Επιτροπή θα ήταν διατεθειμένη να συζητήσει με τα οικεία κράτη μέλη σχετικά με το πώς οι δυνατότητες χρηματοδότησης βάσει του πολυετούς δημοσιονομικού πλαισίου της περιόδου 2014-2020 θα μπορούσαν να συμβάλουν στην επίτευξη του στόχου αυτού. Θα είναι σημαντικό να διασφαλισθεί ότι τα προγράμματα που χρηματοδοτούνται από την ΕΕ είναι αποδοτικά και προσιτά και ότι ανταποκρίνονται στις αναπτυξιακές ανάγκες των τοπικών πληθυσμών.
- Η ΕΕ είναι σταθερός υποστηρικτής και ο μεγαλύτερος χορηγός του «Ταμείου στήριξης της περιβαλλοντικής εταιρικής σχέσης στο πλαίσιο της βόρειας διάστασης» (NDEP), το οποίο παρέχει επιχορηγήσεις για έργα στην περιοχή του Μπάρεντς της Αρκτικής για δραστηριότητες περιβαλλοντικής και πυρηνικής εξυγίανσης. Συνεχίζεται η υλοποίηση του έργου για τις υπηρεσίες δημοτικής ύδρευσης και αποχέτευσης του Αρχαγγέλσκ (επιχορήγηση 8,2 εκατ. ευρώ). Το έργο θα μειώσει την απευθείας ρύπανση λυμάτων και θα βελτιώσει την ενεργειακή απόδοση.

- Η γεωγραφική εμβέλεια και οι προτεραιότητες των μελλοντικών προγραμμάτων εξωτερικής δράσης, περιφερειακής ανάπτυξης και διασυνοριακής συνεργασίας (π.χ. «Βόρεια Περιφέρεια») θα μπορούσαν να διευρυνθούν κατά τρόπο που να καθιστούν δυνατή την ενίσχυση της συνεργασίας στην περιοχή πέριξ του Βορείου Πόλου και να διασφαλίζουν τη μεγιστοποίηση της συνεισφοράς της ΕΕ στην ανάπτυξη ολόκληρης της Αρκτικής Περιοχής.

2.2 Ενθάρρυνση της αειφόρου διαχείρισης και χρήσης των πόρων

Τα κράτη της Αρκτικής και η ΕΕ έχουν κοινό συμφέρον να διασφαλισθεί ότι οι φυσικοί πόροι της Αρκτικής οι οποίοι υπάρχουν στην ξηρά, τη θάλασσα αλλά και κάτω από τον θαλάσσιο πυθμένα χρησιμοποιούνται κατά τρόπο αειφόρο, ο οποίος δεν βλάπτει το περιβάλλον της Αρκτικής και αποφέρει οφέλη στις τοπικές κοινωνίες.

- Με δεδομένη την αύξηση των δραστηριοτήτων εξόρυξης ορυκτών και πετρελαίου στην Αρκτική Περιοχή, η ΕΕ θα εργασθεί από κοινού με τους εταίρους της στην Αρκτική και με τον ιδιωτικό τομέα με σκοπό την ανάπτυξη φιλικών προς το περιβάλλον τεχνολογιών χαμηλού κινδύνου, οι οποίες να είναι δυνατό να χρησιμοποιηθούν από τους εξορυκτικούς κλάδους. Παραδείγματος χάρη, ορισμένες εξορυκτικές επιχειρήσεις που εδρεύουν στις σκανδιναβικές χώρες, καθώς και πανεπιστήμια και ερευνητές αποτελούν εταίρους καίριας σημασίας στο πλαίσιο συναφών σχεδίων του ΠΠ7, στα οποία συγκαταλέγονται τα ProMine⁹ and I²Mine¹⁰. Πρόταση κανονισμού για την ασφάλεια των υπεράκτιων δραστηριοτήτων αναζήτησης, εξερεύνησης και παραγωγής πετρελαίου και φυσικού αερίου¹¹ υποβλήθηκε από την Επιτροπή στις 27 Οκτωβρίου 2011.
- Η πρόταση της Επιτροπής για την ενίσχυση της εταιρικής σχέσης μεταξύ της ΕΕ και της Γροιλανδίας προβλέπει επίσης τη δυνατότητα συνεργασίας με αντικείμενο την προστασία του περιβάλλοντος της Γροιλανδίας, με ταυτόχρονη διασφάλιση της ανάπτυξης και διαφοροποίησης της οικονομίας της. Στο πλαίσιο της εν λόγω εταιρικής σχέσης, θα είναι επίσης δυνατός ένας διάλογος σχετικά με τους φυσικούς πόρους, με στόχο την ανταλλαγή τεχνογνωσίας και πείρας. Στο πλαίσιο της εταιρικής σχέσης ΕΕ-Γροιλανδίας, υπεγράφη στις 13 Ιουνίου δήλωση προθέσεως σχετικά με τη συνεργασία στον τομέα των ορυκτών πόρων.
- Η ναυτιλία στην Αρκτική θα πρέπει ομοίως να αναπτυχθεί κατά τρόπο βιώσιμο. Μολονότι δεν υπάρχει άμεση προοπτική για ναυτιλία καθ' όλη τη διάρκεια του έτους στις θάλασσες της Αρκτικής, η ΕΕ είναι διατεθειμένη να υποστηρίξει την ανάπτυξη βιώσιμης ναυτιλίας, π.χ. στη ναυτιλιακή οδό των Βορείων Θαλασσών. Μείζονα ζητήματα στο πλαίσιο αυτό αποτελούν επίσης οι επιπτώσεις για το περιβάλλον και η ασφάλεια. Η Επιτροπή και τα κράτη μέλη της ΕΕ παρακολουθούν εκ του σύνεγγυς τις εξελίξεις στις μεταφορές στην Αρκτική Θάλασσα, συμπεριλαμβανομένων της κυκλοφορίας και της συχνότητας των δρομολογίων εμπορικών πλοίων και επιβατικών κρουαζιερόπλοιων στη ναυτιλιακή οδό των Βορείων Θαλασσών, στο Βορειοδυτικό Πέρασμα και, γενικά, στα ύδατα της Αρκτικής, καθώς και οιοσδήποτε πρακτικές ή απαιτήσεις των παράκτιων κρατών οι οποίες επηρεάζουν τη διεθνή ναυσιπλοΐα. Η ΕΕ, μέσω της Επιτροπής και των κρατών μελών, υποστηρίζει την

⁹ <http://promine.gtk.fi/>

¹⁰ <http://www.i2mine.eu/>

¹¹ COM(2011)688 της 27ης Οκτωβρίου 2011.

κατάρτιση ενός υποχρεωτικού «Πολικού Κώδικα Ναυσιπλοΐας» από τον ΔΝΟ. Το παγκόσμιο σύστημα δορυφορικής ραδιοπλοήγησης και εντοπισμού στίγματος Galileo, όταν τεθεί σε λειτουργία το 2014, θα πρέπει επίσης, σε συνδυασμό με άλλα παρεμφερή συστήματα, να παρέχει αυξημένη ασφάλεια και δυνατότητες έρευνας και διάσωσης (SAR) στην Αρκτική.

- Επειδή τα ναυτικά ατυχήματα ενδέχεται να προκαλέσουν σοβαρή βλάβη στο περιβάλλον, η Επιτροπή, με τη συνδρομή του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Ασφάλειας της Ναυσιπλοΐας, στηρίζει το έργο του Αρκτικού Συμβουλίου σχετικά με μέτρα για την ετοιμότητα σε περιπτώσεις έκτακτης ανάγκης, την πρόληψη και την απόκριση, και επιπλέον προβαίνει σε ενέργειες για τη θέση σε εφαρμογή των συστάσεων σχετικά με την ασφάλεια της ναυσιπλοΐας οι οποίες προέκυψαν από την αξιολόγηση της εμπορικής ναυτιλίας στην Αρκτική, που πραγματοποιήθηκε το 2009.
- Η ΕΕ, ως μείζων καταναλωτής και εισαγωγέας ενέργειας και πρώτων υλών και προμηθευτής σχετικής τεχνολογίας, εξαρτά συμφέροντα από τις εξελίξεις της πολιτικής πόρων στα κράτη της Αρκτικής. Η ΕΕ θα επιδιώξει την ανάπτυξη σταθερών και μακρόπνοων εταιρικών σχέσεων με προμηθευτές όπως ο Καναδάς, η Νορβηγία, η Ρωσική Ομοσπονδία, οι ΗΠΑ και άλλοι συναφείς εταίροι. Κατά προτεραιότητα, εντός του πεδίου εφαρμογής του εξωτερικού πυλώνα της «Στρατηγικής για τις πρώτες ύλες»¹², η ΕΕ θα ακολουθήσει ενεργά διπλωματία για τις πρώτες ύλες με σχετικά κράτη της Αρκτικής, με στόχο τη διασφάλιση πρόσβασης σε πρώτες ύλες, μεταξύ άλλων μέσω στρατηγικών εταιρικών σχέσεων και διαλόγων επί θεμάτων πολιτικής. Εξάλλου, η αειφόρος διαχείριση των πόρων θα συνέβαλλε σημαντικά στην κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη, π.χ. της περιοχής του Μπάρεντς.
- Το ένα τρίτο των ψαριών που αλιεύονται στην Αρκτική πωλείται στην αγορά της Ευρώπης. Μελέτες οδηγούν στο συμπέρασμα ότι η αναλογία αυτή ενδέχεται να αυξηθεί λόγω της πιθανότητας μετακίνησης των αλιευτικών αποθεμάτων βορειότερα συνεπεία της αύξησης της θερμοκρασίας των θαλασσών. Η ΕΕ ενδιαφέρεται σε μεγάλο βαθμό να διασφαλίσει καλή συνεργασία με τα κράτη της Αρκτικής με στόχο την αειφόρο διαχείριση των θαλάσσιων βιολογικών πόρων. Η ΕΕ στηρίζει την εκμετάλλευση των αλιευτικών πόρων της Αρκτικής σε βιώσιμα επίπεδα βάσει έγκυρων επιστημονικών συμβουλών και με σεβασμό στα δικαιώματα των τοπικών παράκτιων κοινοτήτων. Στο πλαίσιο αυτό, η ΕΕ παραμένει υπέρμαχος της προληπτικής προσέγγισης, στο πλαίσιο της οποίας, πριν από την εκμετάλλευση οποιωνδήποτε νέων αλιευτικών ευκαιριών, θα πρέπει να θεσπιστεί ρυθμιστικό πλαίσιο σχετικά με τη διατήρηση και διαχείριση των αλιευτικών αποθεμάτων για εκείνα τα μέρη των ανοικτών θαλασσών της Αρκτικής τα οποία δεν καλύπτονται ακόμα από διεθνές σύστημα διατήρησης και διαχείρισης. Πράγματι, η ανάγκη από κοινού διαχείρισης των αλιευτικών αποθεμάτων των ανοικτών θαλασσών υπογραμμίστηκε από την Επιτροπή σε συνόδους της Διάσκεψης Υπουργών Αλιείας του Βορείου Ατλαντικού. Προς τον σκοπό αυτόν, οι περιφερειακές οργανώσεις διαχείρισης της αλιείας (ΠΟΔΑ) θα μπορούσαν καταρχήν να επεκτείνουν το γεωγραφικό τους πεδίο.

¹²

COM(2011)25 της 2ας Φεβρουαρίου 2011.

- Όσον αφορά το ζήτημα της θήρας φώκιας, η Επιτροπή θα υποβάλει εντός του 2012 έκθεση σχετικά με την εφαρμογή του κανονισμού 1007/2009 στα κράτη μέλη της ΕΕ, περιλαμβανομένης της εφαρμογής της εξαίρεσης που επιτρέπει την εμπορία προϊόντων από τη θήρα φώκιας στην οποία κατά παράδοση επιδίδονται οι Ινουίτ και άλλες αυτόχθονες κοινότητες, και τα οποία συμβάλλουν στην επιβίωσή τους. Η ΕΕ θα συμμορφωθεί με την έκβαση των διαδικασιών που διεξάγονται επί του παρόντος σε σχέση με τον εν λόγω κανονισμό στο πλαίσιο του ΠΟΕ και ενώπιον του Δικαστηρίου της ΕΕ.
- Η ΕΕ θα διερευνήσει τις περαιτέρω δυνατότητες που υπάρχουν για καινοτόμες οικονομικές δραστηριότητες, π.χ. για την περαιτέρω ανάπτυξη του αειφόρου τουρισμού, περιλαμβανομένου του οικοτουρισμού, και των κλάδων των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Είναι γεγονός ότι ο τουρισμός στην Αρκτική, ιδίως με κρουαζιερόπλοια, αυξάνεται. Η Επιτροπή υποστηρίζει και συμμετέχει στις επισκοπήσεις και συζητήσεις που διεξάγονται στο πλαίσιο του ΔΝΟ, του Αρκτικού Συμβουλίου και αλλού σχετικά με την αύξηση της ασφάλειας των επιβατικών κρουαζιερόπλοιων στην Αρκτική, ιδίως σε περιοχές με περιορισμένες δυνατότητες έρευνας και διάσωσης. Περιφερειακά, καθώς και διασυνοριακά και διακρατικά προγράμματα της ΕΕ για την κάλυψη των περιοχών της Αρκτικής που ανήκουν στην ΕΕ παρέχουν στήριξη σε διάφορα έργα που αναπτύσσουν νέες προσεγγίσεις στον τουρισμό στην Αρκτική¹³, όπως το πρόγραμμα «Τουριστικός οδηγός για τη Βόρεια Περιφέρεια»¹⁴, το οποίο αναπτύσσει καινοτόμες υπηρεσίες ενημέρωσης για τους τουρίστες.

3. ΔΕΣΜΕΥΣΗ

Η ΕΕ σκοπεύει να προσδιορίσει ακριβέστερα την υπό ανάπτυξη πολιτική της για την Αρκτική, σε στενή συνεργασία με τα κράτη μέλη της, τα πέντε κράτη της Αρκτικής που δεν ανήκουν στην ΕΕ, καθώς και με τους κατοίκους της περιοχής, περιλαμβανομένων των αυτόχθονων πληθυσμών. Τα κράτη της Αρκτικής διαδραματίζουν πρωταρχικό ρόλο στην περιοχή, τόσο ατομικά όσο και μέσω της λειτουργίας περιφερειακών οργάνων. Η ΕΕ αναγνωρίζει ότι υπάρχει ένα εκτεταμένο νομικό πλαίσιο το οποίο διέπει τον Αρκτικό Ωκεανό και το οποίο περιλαμβάνει τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας (UNCLOS) και άλλες συναφείς διεθνείς νομικές πράξεις¹⁵, και θεωρεί ότι η UNCLOS αποτελεί την κύρια βάση για τη διαχείριση του Αρκτικού Ωκεανού. Η ΕΕ αναγνωρίζει επίσης την αξιοσημείωτη διεθνή συνεργασία που έχει ήδη αναπτυχθεί μεταξύ των κρατών της Αρκτικής και στο πλαίσιο διαφόρων περιφερειακών οργανισμών της Αρκτικής. Η διατήρηση της αγαστής διεθνούς συνεργασίας στην Αρκτική Περιοχή και η στήριξη της σταθερότητας σε αυτή αποτελούν πρώτιστο μέλημα της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Η ΕΕ θεωρεί το Αρκτικό Συμβούλιο ως το κατεξοχήν φόρουμ για την ανάπτυξη διεθνούς συνεργασίας στην περιοχή. Οι υπηρεσίες της Επιτροπής, η Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Εξωτερικής Δράσης (ΕΥΕΔ) και οι οργανισμοί της ΕΕ έχουν λάβει μέρος ως έκτακτοι παρατηρητές σε

¹³ <http://www.interregnord.com/en/projects/north/1-trade-and-industry-development.aspx>

¹⁴ <http://www.northernperiphery.eu/en/projects/show/&tid=82>

¹⁵ Εκτεταμένες επισκοπήσεις των συναφών νομικών πράξεων περιλαμβάνονται σε εκθέσεις οι οποίες καταρτίζονται στο πλαίσιο των πρωτοβουλιών «Μετατροπή της Αρκτικής» <www.arctic-transform.eu> και «Αποτύπωμα της ΕΕ στην Αρκτική και αξιολόγηση πολιτικής» <http://arctic-footprint.eu/sites/default/files/AFPA_Final_Report.pdf>.

συνεδριάσεις του Αρκτικού Συμβουλίου και έχουν συμμετάσχει ενεργά στις ομάδες εργασίας του. Την 1η Δεκεμβρίου 2008, η Επιτροπή υπέβαλε αίτηση, εξ ονόματος της ΕΕ, να καταστεί μόνιμος παρατηρητής στο Αρκτικό Συμβούλιο. Δεδομένου ότι τον Μάιο του 2011 θεσπίστηκαν κριτήρια για την εισδοχή παρατηρητών, η Επιτροπή υπέβαλε, τον Δεκέμβριο του 2011, επικαιροποιημένες πληροφορίες με επιστολή που απέστειλαν από κοινού η Αντιπρόεδρος Ashton και η Επίτροπος Δαμανάκη προς τον Πρόεδρο του Αρκτικού Συμβουλίου, σουηδό υπουργό Εξωτερικών Carl Bildt. Η ιδιότητα του παρατηρητή, όπως ορίζεται από το ίδιο το Αρκτικό Συμβούλιο, θα παρείχε τη δυνατότητα στην ΕΕ να εντείνει τη συνεργασία και να συμβάλει θετικά στις εργασίες του Αρκτικού Συμβουλίου. Θα επέτρεπε, εξάλλου, στην Ευρωπαϊκή Ένωση να κατανοήσει αναλυτικά τους προβληματισμούς των εταίρων της στην Αρκτική, πράγμα το οποίο θα είναι σημαντικό για την κατάστρωση των δικών της εσωτερικών πολιτικών. Η ιδιότητα του παρατηρητή θα συμπλήρωνε τη δέσμευση της ΕΕ για την Αρκτική μέσω του Ευρωαρκτικού Συμβουλίου της Θάλασσας του Μπάρεντς και της Βόρειας Διάστασης. Η δέσμευση της ΕΕ θα περιλαμβάνει τα εξής:

- Η ΕΕ θα καταβάλει προσπάθειες για την αναβάθμιση της συνεργασίας της σχετικά με τις υποθέσεις της Αρκτικής στο πλαίσιο των διμερών διαλόγων που διατηρεί με όλους τους εταίρους της στην Αρκτική (Καναδάς, Ισλανδία, Ρωσική Ομοσπονδία και ΗΠΑ).
- Η ενασχόληση της ΕΕ με τις υποθέσεις της Αρκτικής θα ενισχυθεί ακόμη περισσότερο χάρη στην προοπτική προσχώρησης της Ισλανδίας στην ΕΕ (η Ισλανδία υπέβαλε αίτηση προσχώρησης στην ΕΕ τον Ιούνιο του 2009) και θα συντελέσει στην επίλυση κοινών προβλημάτων. Οι διεξαγόμενες διαπραγματεύσεις προσχώρησης παρέχουν ένα πρόσθετο πλαίσιο για τη συζήτηση ορισμένων πολιτικών που άπτονται της Αρκτικής.
- Σε ό,τι αφορά τη Γροιλανδία, οι σχέσεις με την ΕΕ διέπονται από την «Απόφαση υπερπόντιας σύνδεσης» και από τη σφαιρική εταιρική σχέση ΕΕ-Γροιλανδίας. Στις 7 Δεκεμβρίου 2011, η Επιτροπή υπέβαλε νομοθετική πρόταση για την ανανέωση της εταιρικής σχέσης για την περίοδο 2014-2020¹⁶. Ως στοιχείο της μελλοντικής εταιρικής σχέσης, η Επιτροπή πρότεινε την καθιέρωση ενισχυμένου διαλόγου σχετικά με τα θέματα της Αρκτικής, ο οποίος δεν θα παρείχε απλώς τη δυνατότητα στην ΕΕ να κατανοήσει σε μεγαλύτερο βαθμό τις απομακρυσμένες κοινωνίες της Αρκτικής, αλλά συγχρόνως θα επέτρεπε την ανταλλαγή πολύτιμης τεχνογνωσίας σχετικά με ζητήματα αμοιβαίου ενδιαφέροντος.
- Έχει καθοριστική σημασία να ληφθούν υπόψη οι απόψεις των κατοίκων της Αρκτικής σχετικά με τα θέματα οικονομικής ανάπτυξης. Η ΕΕ θα διερευνήσει κατάλληλους τρόπους προκειμένου να διασφαλισθεί ότι οι εκπρόσωποι των αυτόχθονων πληθυσμών της Αρκτικής ενημερώνονται και έχουν τη δυνατότητα να εκφράσουν τις απόψεις τους σχετικά με τις πολιτικές της ΕΕ που έχουν συνέπειες γι' αυτούς, καθώς επίσης ότι τους παρέχονται κατάλληλες ευκαιρίες για να διατυπώσουν τους ιδιαίτερους προβληματισμούς τους στα θεσμικά όργανα και τα ακροατήρια της ΕΕ. Προς τον σκοπό αυτό, η ΕΕ και η ΕΥΕΔ θα εντείνουν τις προσπάθειες που καταβάλλουν για τη διεξαγωγή τακτικών διαλόγων με τους αυτόχθονες πληθυσμούς.

¹⁶ COM(2011) 846 της 7ης Δεκεμβρίου 2011.

- Η ΕΕ θα εξακολουθήσει να συμμετέχει στις εργασίες που διεξάγονται στο πλαίσιο συναφών διεθνών οργάνων σχετικά με ζητήματα που άπτονται της Αρκτικής, όπως η βιοποικιλότητα, η βάση του οικοσυστήματος διαχείριση, οι έμμονοι οργανικοί ρύποι, οι προστατευόμενες θαλάσσιες περιοχές, η διεθνής ναυσιπλοΐα, τα περιβαλλοντικά πρότυπα και τα πρότυπα ασφάλειας στη θάλασσα. Η συμμετοχή αυτή θα πρέπει να στηρίζεται στο ισχύον διεθνές δίκαιο και στις διεθνείς συμβάσεις και συμφωνίες, και να υλοποιηθεί σε συνεργασία με διεθνείς οργανισμούς, όπως ο ΟΗΕ, το Αρκτικό Συμβούλιο και ο Διεθνής Ναυτιλιακός Οργανισμός (ΔΝΟ). Η ΕΕ θα μελετήσει επίσης τρόπους με τους οποίους μπορεί να προωθήσει την αποτελεσματική εφαρμογή συμφωνιών οι οποίες θεσπίζονται από το Αρκτικό Συμβούλιο.
- Η Επιτροπή θα εξακολουθήσει να συνεργάζεται με διεθνείς εταίρους για την κατάρτιση εκθέσεων και αξιολογήσεων σχετικά με την κατάσταση του θαλάσσιου περιβάλλοντος. Επίσης, θα εξακολουθήσει να προάγει τη χρήση στρατηγικών περιβαλλοντικών εκτιμήσεων επιπτώσεων σε διασυνοριακό πλαίσιο, μέσω της συμμόρφωσης με τη σύμβαση του Espoo¹⁷. Παραδείγματος χάρη, η Επιτροπή συνέχισε τον διάλογό της για τη σύμβαση του Espoo με τη Ρωσική Ομοσπονδία, η οποία, τον Ιούλιο 2011, άρχισε τις εσωτερικές διαδικασίες για την κύρωση αυτής της σύμβασης. Επιπλέον, στο πλαίσιο της εταιρικής σχέσης ΕΕ-Ρωσίας για τον εκσυγχρονισμό, εντάθηκε η συνεργασία όσον αφορά την παρακολούθηση του περιβάλλοντος.
- Όσον αφορά τη διαχείριση των οικοσυστημάτων, η ΕΕ θα εξακολουθήσει να καταβάλλει προσπάθειες μέσω των συμβάσεων του Όσλο και των Παρισίων για την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος του Βορειοανατολικού Ατλαντικού (σύμβαση OSPAR) με στόχο τη δημιουργία δικτύου προστατευόμενων θαλάσσιων περιοχών στην Αρκτική και την αξιολόγηση της καταλληλότητας των υφιστάμενων μέτρων όσον αφορά τη διαχείριση των δραστηριοτήτων εξόρυξης πετρελαίου και φυσικού αερίου σε ακραίες κλιματικές συνθήκες, δεδομένου του αντικτύπου που μπορεί να έχουν στο περιβάλλον. Η Επιτροπή και οι οργανισμοί της ΕΕ συμβάλλουν επίσης στις εργασίες για το ζήτημα αυτό, στο πλαίσιο της ομάδας εργασίας του Αρκτικού Συμβουλίου για την προστασία του θαλάσσιου περιβάλλοντος της Αρκτικής. Συγχρόνως, η ΕΕ εξακολουθεί να υποστηρίζει στο πλαίσιο των αρμόδιων οργάνων του ΟΗΕ την προστασία της βιοποικιλότητας σε περιοχές που δεν υπόκεινται σε εθνικές δικαιοδοσίες, ενδεχομένως βάσει της UNCLOS.
- Η ΕΕ θα επιδιώξει εξάλλου εντονότερες επαφές με μη κυβερνητικές οργανώσεις της Αρκτικής. Η Επιτροπή ενέτεινε επίσης τον διάλογο με ενδιαφερομένους σχετικά με θέματα περιβαλλοντικής πολιτικής. Ένα σχέδιο για την καθιέρωση διαλόγου με ΜΚΟ για περιβαλλοντικά ζητήματα της Αρκτικής δρομολογήθηκε τον Ιούλιο του 2011. Τον Ιανουάριο 2012, συνήλθε για πρώτη φορά ένα φόρουμ ΜΚΟ με στόχο να συνεδριάζει δύο φορές ετησίως.

¹⁷ Η σύμβαση του Espoo για την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων σε διασυνοριακό πλαίσιο είναι σύμβαση της Οικονομικής Επιτροπής των Ηνωμένων Εθνών για την Ευρώπη (UNECE), η οποία υπεγράφη στο Espoo της Φινλανδίας το 1991 και τέθηκε σε ισχύ το 1997.

Μέρος 2 Περιληπτική παρουσίαση της συμβολής της ΕΕ στην Αρκτική από το 2008

Ως απόκριση στα Συμπεράσματα του Συμβουλίου του Δεκεμβρίου 2009, το παρόν δεύτερο μέρος της κοινής ανακοίνωσης υπογραμμίζει το αυξανόμενο φάσμα δραστηριοτήτων τις οποίες η ΕΕ ασκεί ήδη στην περιοχή και επανεξετάζει τα ζητήματα που επισημάνθηκαν στην ανακοίνωση της Επιτροπής με τίτλο «Η Ευρωπαϊκή Ένωση και η περιοχή της Αρκτικής», που δημοσιεύθηκε τον Νοέμβριο του 2008. Η ΕΕ καλείται να συνεισφέρει σε μεγάλο και αυξανόμενο βαθμό στην αντιμετώπιση της πρόκλησης της αποτελεσματικής περιβαλλοντικής προστασίας, με ταυτόχρονη ανάπτυξη των οικονομικών δυνατοτήτων της Αρκτικής κατά τρόπο βιώσιμο. Η δέσμευση αυτή επιβεβαιώνεται από ευρύ φάσμα δραστηριοτήτων στην Αρκτική Περιοχή, οι οποίες επικεντρώνονται σε ζητήματα όπως η κλιματική αλλαγή, η περιβαλλοντική υποβάθμιση, η αειφόρος διαχείριση και εκμετάλλευση της ενέργειας, των πρώτων υλών και των αλιευτικών πόρων, καθώς επίσης οι νέου τύπου οικονομικές δραστηριότητες (π.χ. τουρισμός) και οι νέες οδοί θαλάσσιων μεταφορών. Τονίζεται η σπουδαιότητα του διαλόγου με τα κράτη της Αρκτικής και με τους αυτόχθονες πληθυσμούς στην περιοχή.

1. ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΙ ΔΙΑΦΥΛΑΞΗ ΤΗΣ ΑΡΚΤΙΚΗΣ ΑΠΟ ΚΟΙΝΟΥ ΜΕ ΤΟΝ ΠΛΗΘΥΣΜΟ ΤΗΣ

Αλλαγή του κλίματος και περιβάλλον

Πραγματοποιείται πρόοδος για τη διασφάλιση της απαραίτητης παγκόσμιας μείωσης των εκπομπών αερίου του θερμοκηπίου (ΑΘ) από όλες τις μείζονες πηγές τέτοιων εκπομπών. Η ΕΕ βρίσκεται σε πορεία εκπλήρωσης των δεσμεύσεων που ανέλαβε στη διάσκεψη του Κιότο για την αλλαγή του κλίματος και έχει μετατρέψει σε νόμο τη δέσμευση για τη μείωση κατά 20% των εκπομπών αερίων θερμοκηπίου. Η Επιτροπή δημοσίευσε έναν «Χάρτη πορείας για τη μετάβαση σε μια ανταγωνιστική οικονομία χαμηλών επιπέδων ανθρακούχων εκπομπών το 2050» γι' αυτόν τον σκοπό¹⁸. Ένα πρόσθετο στοιχείο εν προκειμένω αποτελεί η δράση της ΕΕ στον τομέα των βασικών τεχνολογιών γενικής εφαρμογής, με έμφαση στη συνεισφορά των τεχνολογιών αιχμής στην παραγωγή καθαρής ενέργειας. Όλα αυτά από κοινού θα συμβάλουν σημαντικά στη μείωση της ρύπανσης στην Αρκτική η οποία προκαλείται από την κλιματική αλλαγή. Η ΕΕ συνέβαλε επίσης στη συγκρότηση της «Πλατφόρμας ενισχυμένης δράσης του Ντέρμπαν», τον Δεκέμβριο του 2011¹⁹, με την οποία ζητείται η επίτευξη συμφωνίας έως το 2015 για τη θέσπιση μιας νέας ολοκληρωμένης νομικής πράξης. Η ΕΕ έχει επίσης εξακολουθήσει να πρωταγωνιστεί στις διεθνείς προσπάθειες για τη μείωση της ρύπανσης που προκαλείται από έμμοτους οργανικούς ρύπους, τόσο μέσω της Σύμβασης της Στοκχόλμης όσο και μέσω της Σύμβασης της Οικονομικής Επιτροπής των Ηνωμένων Εθνών για την Ευρώπη για τη διαμεθοριακή ατμοσφαιρική ρύπανση σε μεγάλη απόσταση.

Η έκθεση με τίτλο «Αποτύπωμα της ΕΕ στην Αρκτική και αξιολόγηση πολιτικής»²⁰ δημοσιεύθηκε τον Ιανουάριο του 2011. Περιλαμβάνει επισκόπηση της επίπτωσης που μπορεί να έχει η ΕΕ μέχρι το 2030 σε εννέα τομείς, στους οποίους περιλαμβάνονται η βιοποικιλότητα, οι μεταφορές, η ενέργεια, η αλιεία και η αλλαγή του κλίματος. Άλλα σχέδια έρευνας που τυγχάνουν χρηματοδότησης από μέρους της ΕΕ (π.χ. CLEAR και ArcRisk)

¹⁸ COM(2011) 112 της 8ης Μαρτίου 2011.

¹⁹ Σύμβαση-πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών για την αλλαγή του κλίματος (COP 17 στο Ντέρμπαν).

²⁰ <http://arctic-footprint.eu>

καλύπτουν κρίσιμα γνωστικά κενά σχετικά με την επίπτωση της διασυνοριακής ρύπανσης στην υγεία των πληθυσμών της Αρκτικής. Η ΕΕ προώθησε επίσης τη χρήση αξιολογήσεων των επιπτώσεων μέσω της τήρησης της σύμβασης του Espoo για την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων σε διασυνοριακό πλαίσιο και του πρωτοκόλλου της περί στρατηγικής περιβαλλοντικής αξιολόγησης. Η Επιτροπή συνέχισε τον διάλογό της για τη σύμβαση του Espoo με τη Ρωσική Ομοσπονδία, η οποία, τον Ιούλιο του 2011, άρχισε τις εσωτερικές διαδικασίες για την επικύρωση αυτής της σύμβασης. Επιπλέον, ως προτεραιότητα στο πλαίσιο της εταιρικής σχέσης ΕΕ-Ρωσίας για τον εκσυγχρονισμό, εντάθηκε η συνεργασία όσον αφορά την παρακολούθηση του περιβάλλοντος. Ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος (ΕΟΠ) συμφώνησε με τους ρώσους εταίρους του σχετικά με σειρά πρωτοβουλιών για κοινή περιβαλλοντική παρακολούθηση, ιδίως στην Αρκτική, συμπεριλαμβανομένης της δημιουργίας συστήματος για τη συλλογή και την ανταλλαγή στοιχείων για τη ρύπανση όσον αφορά τα ύδατα και την ατμόσφαιρα, τη μεταφορά ρύπων σε μεγάλες αποστάσεις και τη βελτιωμένη διαχείριση αποβλήτων και επικινδύνων χημικών ουσιών.

Συμφωνία για την πρόληψη και την αντίδραση σε καταστάσεις έκτακτης ανάγκης στην περιοχή του Μπάρεντς, για την οποία πραγματοποιήθηκαν διαπραγματεύσεις στο πλαίσιο του Ευρωαρκτικού Συμβουλίου του Μπάρεντς (BEAC), υπεγράφη από τα οικεία κράτη το 2008 και κυρώθηκε ήδη από τα συμβαλλόμενα μέρη.

Βοήθεια στους αυτόχθονες και στους τοπικούς πληθυσμούς

Η ΕΕ συμμετείχε ενεργά στις εργασίες για τη έκδοση της Διακήρυξης των Ηνωμένων Εθνών σχετικά με τα δικαιώματα των αυτόχθονων πληθυσμών. Η ΕΕ επιδιώκει να ενσωματώσει τα δικαιώματα του ανθρώπου και τα ζητήματα που αφορούν τους αυτόχθονες σε όλες τις πτυχές των εσωτερικών και εξωτερικών πολιτικών της, συμπεριλαμβανομένων των πολιτικών διαλόγων της με τρίτες χώρες, καθώς και στο πλαίσιο περιφερειακών και πολυμερών οργανισμών. Επίσης, η ΕΕ παρέχει οικονομική στήριξη σε οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών που εργάζονται για ζητήματα αυτοχθόνων, ιδίως διά του Ευρωπαϊκού Μέσου για τη Δημοκρατία και τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΜΔΔΑ).

Η Επιτροπή ξεκίνησε τακτικό διάλογο με τις αυτόχθονες κοινότητες της Αρκτικής. Στις 9 Μαρτίου 2010, η Επιτροπή διοργάνωσε εργαστήριο με τίτλο «Αρκτικός διάλογος»²¹. Η πρωτοβουλία έγινε δεκτή θετικά από τους συμμετέχοντες, οι οποίοι υπογράμμισαν τη σημασία της συμμετοχής των εκπροσώπων των αυτοχθόνων πληθυσμών στη λήψη αποφάσεων. Η Επιτροπή συναντήθηκε εκ νέου με εκπροσώπους των αυτόχθονων πληθυσμών της Αρκτικής στο Tromsø της Νορβηγίας, τον Ιανουάριο του 2011. Επίσης, ο ΕΟΧ προσκάλεσε ομάδες αυτόχθονων πληθυσμών της Αρκτικής σε εργαστήριο που διοργάνωσε τον Ιούνιο του 2011 προκειμένου να συζητηθεί η χρήση των γενικών, τοπικών και παραδοσιακών γνώσεων στην παρακολούθηση του αρκτικού περιβάλλοντος και στην αξιολόγηση τάσεων και αλλαγών που επηρεάζουν τον πληθυσμό της Αρκτικής.

Η Επιτροπή χορηγεί σημαντικό ποσό χρηματοδότησης μέσω διαφόρων πρωτοβουλιών σε αυτόχθονες ομάδες και τοπικούς πληθυσμούς. Στο πλαίσιο των προγραμμάτων χρηματοδότησης της περιόδου συγχρηματοδοτήσεων 2007-2013 προβλέπεται η διάθεση ποσού συνολικού ύψους 1,14 δισεκατ. ευρώ, ή 1,98 δισεκατ. ευρώ αν συνυπολογισθεί η συγχρηματοδότηση των κρατών μελών της ΕΕ:

²¹ <https://webgate.ec.europa.eu/maritimeforum/content/1831>

- Το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ) 2007-2013 διέθεσε 4,3 εκατ. ευρώ για το διασυνοριακό υποπρόγραμμα Σάμι, προκειμένου να στηρίξει τον πληθυσμό των Σάμι (Λαπώνων), ώστε να αναπτύξει τις πολιτιστικές και οικονομικές του δραστηριότητες κατά τρόπο βιώσιμο²². Επιπλέον, το πρόγραμμα Interreg IVA Βορράς²³, του οποίου το υποπρόγραμμα Σάμι αποτελεί μέρος, με χρηματοδότηση 34 εκατ. ευρώ από την ΕΕ επί συνόλου 57 εκατ. ευρώ, έχει στόχο την ενίσχυση της ελκυστικότητας και ανταγωνιστικότητας των πιο βόρειων περιοχών της Φινλανδίας, της Σουηδίας και της Νορβηγίας.
- Παρόμοιους στόχους επιδιώκει το πρόγραμμα Botnia-Atlantica²⁴, το οποίο καλύπτει βόρειες περιοχές της Φινλανδίας, Σουηδίας και Νορβηγίας (χρηματοδότηση ΕΕ 34,4 εκατ. ευρώ επί συνόλου 60,9 εκατ. ευρώ) και το πρόγραμμα Interreg IVA Σουηδία-Νορβηγία²⁵ (χρηματοδότηση ΕΕ 37 εκατ. ευρώ επί συνόλου 68 εκατ. ευρώ).
- Το πρόγραμμα για τη Βόρεια Περιφέρεια²⁶, στο οποίο συμμετέχουν η Ιρλανδία, η Φινλανδία, η Σουηδία και το Ηνωμένο Βασίλειο, καθώς και οι Φερόες Νήσοι, η Γροιλανδία, η Ισλανδία και η Νορβηγία (με πιθανή συμμετοχή της Ρωσικής Ομοσπονδίας και του Καναδά), έχει προϋπολογισμό 59 εκατ. ευρώ, εκ των οποίων η χρηματοδότηση της ΕΕ ανέρχεται σε 35 εκατ. ευρώ. Το πρόγραμμα έχει ως στόχο να βοηθήσει τις απομακρυσμένες κοινότητες της Βόρειας Ευρώπης να αναπτύξουν το οικονομικό, κοινωνικό και περιβαλλοντικό δυναμικό τους.
- Το διακρατικό πρόγραμμα για την περιοχή της Βαλτικής²⁷ (για το οποίο η χρηματοδότηση της ΕΕ ανέρχεται σε 217 εκατ. ευρώ επί συνόλου 278 εκατ. ευρώ), χρηματοδοτεί τον Βοθητικό «πράσινο υλικότεχνικό διάδρομο» για τη σύνδεση της Βόρειας Σκανδιναβίας και της Θάλασσας του Μπάρεντς με τις τελικές αγορές της περιοχής της Βαλτικής και της Κεντρικής Ευρώπης.
- Κατά την περίοδο 2007-2013, το ΕΤΠΑ προβλέπεται να επενδύσει 243 εκατ. ευρώ στο πρόγραμμα για τη βόρεια Σουηδία και 177 εκατ. ευρώ στο πρόγραμμα για τη μεσοβόρεια Σουηδία, με στόχο την αύξηση της ανταγωνιστικότητας των εν λόγω περιφερειών²⁸. Τα ζητήματα που αφορούν τους Σάμι (Λάπωνες) ενσωματώνονται στους διάφορους τομείς προτεραιότητας.
- Το πρόγραμμα του ΕΤΠΑ για τη βόρεια Φινλανδία²⁹ υλοποιείται με συνολικό προϋπολογισμό 1,1 δισεκατ. ευρώ, εκ των οποίων 311,3 εκατ. ευρώ προέρχονται από τον προϋπολογισμό της ΕΕ. Οι προτεραιότητες του προγράμματος περιλαμβάνουν μέτρα σχεδιασμένα ειδικά για τους Σάμι, με στόχο την υποστήριξη των επιχειρηματικών και λοιπών οικονομικών δραστηριοτήτων που στηρίζονται στον πολιτισμό των Σάμι.

²² Συνολική χρηματοδότηση 6,7 εκατ. ευρώ. <http://www.interregnord.com/en/projects/sapmi/4-sapmi-borderless-development.aspx>

²³ <http://www.interregnord.com/en/projects.aspx>

²⁴ <http://www.botnia-atlantica.eu>

²⁵ <http://www.interreg-sverige-norge.com/>

²⁶ <http://www.northernperiphery.eu/en/projects/main/>

²⁷ http://eu.baltic.net/Project_Database.5308.html?&&contentid=70&contentaction=single

²⁸ <http://www.tillvaxtverket.se/huvudmeny/euprogram/programomraden/ovrenorrand> and

<http://www.tillvaxtverket.se/huvudmeny/euprogram/programomraden/mellerstanorrand>

²⁹ http://ec.europa.eu/regional_policy/atlas2007/finland/fi1a_en.htm?4

- Το πρόγραμμα Kolarctic³⁰ είναι ένα από τα 13 διασυνοριακά προγράμματα συνεργασίας που σήμερα χρηματοδοτούνται στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Γειτονίας και Εταιρικής Σχέσης (ENPI) και του ΕΤΠΑ. Ο προϋπολογισμός του προγράμματος για την περίοδο 2007-2013 ανέρχεται σε 70,48 εκατ. ευρώ, εκ των οποίων 28,24 εκατ. ευρώ προέρχονται από χρηματοδότηση της ΕΕ. Οι βόρειες περιφέρειες της Φινλανδίας, της Σουηδίας, της Νορβηγίας και της Ρωσικής Ομοσπονδίας συμμετέχουν στο πρόγραμμα.
- Στο υποαρκτικό τμήμα της περιοχής του Μπάρεντς, ένα ακόμη διασυνοριακό πρόγραμμα συνεργασίας (πρόγραμμα Karelia³¹) υλοποιείται με συνολικό προϋπολογισμό 46,5 εκατ. ευρώ, εκ των οποίων 23,2 εκατ. ευρώ προέρχονται από τον προϋπολογισμό της ΕΕ, ενώ το υπόλοιπο ποσό συνίσταται σε συνεισφορές κρατών μελών και της Ρωσικής Ομοσπονδίας.

Στο πλαίσιο της εταιρικής σχέσης της Βόρειας Διάστασης για τη δημόσια υγεία και την κοινωνική ευημερία (NDPHS), εκπονήθηκε πρόγραμμα εργασίας για τη βελτίωση της ψυχικής υγείας, την καταπολέμηση της εξάρτησης και την προώθηση της ανάπτυξης των παιδιών και της κοινοτικής υγείας μεταξύ των αυτόχθονων πληθυσμών. Το εν λόγω πρόγραμμα εργασίας προβλέπεται να υλοποιηθεί εντός του 2013.

Όσον αφορά το ζήτημα της θήρας φώκιας, πραγματοποιήθηκε ευρεία δημόσια διαβούλευση³², στην οποία συμμετείχαν αυτόχθονες πληθυσμοί, πριν από τη θέσπιση του κανονισμού ΕΕ 1007/2009 περί εμπορίου προϊόντων φώκιας. Μέλη της κοινότητας των Ινουίτ προσέφυγαν κατά της νομοθεσίας. Μία προσφυγή απερρίφθη τον Σεπτέμβριο του 2011 από το Δικαστήριο της ΕΕ ως απαράδεκτη³³. μια δεύτερη υπόθεση εκκρεμεί. Επίσης, συνεστήθη ειδική ομάδα του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου με αποστολή την επανεξέταση της απαγόρευσης, κατόπιν αιτήματος του Καναδά και της Νορβηγίας.

Έρευνα, παρακολούθηση και αξιολογήσεις

Συλλογικά, η ΕΕ και τα κράτη μέλη της έχουν πραγματοποιήσει την πλέον σημαντική συνεισφορά στην αρκτική έρευνα κατά τα τελευταία δέκα έτη. Περίπου 200 εκατ. ευρώ από κονδύλια της ΕΕ έχει αποφασισθεί να διατεθούν για την αρκτική έρευνα. Η ΕΕ προωθεί την έρευνα που επικεντρώνεται στη βιώσιμη ανάπτυξη και τις παγκόσμιες περιβαλλοντικές αλλαγές με στόχο την περαιτέρω κατανόηση του συσχετισμού τους με τις φυσικές διεργασίες που επηρεάζουν την Αρκτική, με την απόδοση ιδιαίτερης έμφασης στην αλλαγή του κλίματος και, ολοένα και περισσότερο, στις επιπτώσεις της για τους τοπικούς πληθυσμούς και την οικονομική δραστηριότητα.

Δώδεκα σχέδια που έχουν ξεκινήσει από το 2008 στο πλαίσιο του 7ου προγράμματος-πλασίου για την έρευνα της ΕΕ (ΠΠ7) συμβάλλουν στην κάλυψη κενών στους προαναφερθέντες τομείς και στη βελτίωση της μακροχρόνιας παρακολούθησης και της διαθεσιμότητας δεδομένων σχετικά με τις φυσικές και ανθρώπινες διεργασίες στην Αρκτική. Οκτώ επιπλέον σχέδια στηρίζουν τη δημιουργία νέων πρωτοποριακών δικτύων και υποδομών έρευνας στην Ευρώπη, καθώς και την αναβάθμιση των υφιστάμενων δικτύων και υποδομών. Στο πλαίσιο της εφαρμογής των προγραμμάτων έρευνας της ΕΕ, έχουν αναπτυχθεί στενές

³⁰ <http://www.kolarcticenpi.info/ourprojects>

³¹ <http://www.kareliaenpi.eu/en>

³² http://ec.europa.eu/environment/biodiversity/animal_welfare/seals/seal_hunting.htm

³³ Διάταξη του Γενικού Δικαστηρίου, της 6ης Σεπτεμβρίου 2011, στην υπόθεση T-18/10.

σχέσεις με όλα τα κράτη της Αρκτικής. Οι Φερόες Νήσοι, η Νορβηγία και η Ισλανδία είναι χώρες οι οποίες συνδέονται επίσημα με το ΠΠ7 και, ως εκ τούτου, απολαμβάνουν βάσει του εν λόγω μέσου δικαιώματα ισοδύναμα εκείνων που αναγνωρίζονται στα κράτη μέλη της ΕΕ. Επιπλέον, η ΕΕ έχει συνάψει συμφωνίες για την ανάπτυξη συνεργασίας στους τομείς της επιστήμης και της τεχνολογίας με τον Καναδά, τη Ρωσική Ομοσπονδία και τις ΗΠΑ· οι συμφωνίες αυτές αφορούν ερευνητικά προγράμματα στους τομείς τους περιβάλλοντος, της υγείας, της αλιείας, των μεταφορών, της ενέργειας και του διαστήματος. Εταίροι έρευνας από τις χώρες αυτές συμμετέχουν τακτικά σε δράσεις του ΠΠ7.

Η ΕΕ και τα σχέδια που χρηματοδοτούνται από το ΠΠ7 συμβάλλουν ενεργά στις διεθνείς προσπάθειες για την προώθηση της πολιτικής έρευνας και την εναρμόνιση των διεθνών ερευνητικών προγραμμάτων. Στα σχετικά παραδείγματα συγκαταλέγεται το Διεθνές Πολικό Έτος 2007-2009.

Όσον αφορά την ενίσχυση των ικανοτήτων παρακολούθησης και εποπτείας, η ΕΕ στηρίζει το ενιαίο σύστημα πληροφοριών για το περιβάλλον (ΕΣΠΠ), το οποίο έχει ως στόχο να εκσυγχρονίσει τα τρέχοντα συστήματα υποβολής εκθέσεων και να δημιουργήσει ένα δίκτυο που θα παρέχει επιγραμμική πρόσβαση στα δεδομένα. Η ποιοτική στάθμη και η έγκαιρη διαθεσιμότητα της πληροφόρησης σχετικά με το περιβάλλον της Αρκτικής εκτιμάται, επομένως, ότι θα οδηγήσουν εν καιρώ σε βελτίωση των μηχανισμών λήψης αποφάσεων με βάση την επιστημονική τεκμηρίωση. Επιπλέον, η ΕΕ στηρίζει άλλα προγράμματα και πρωτοβουλίες σχετικά με την Αρκτική Περιοχή, π.χ. την «Παγκόσμια παρακολούθηση του περιβάλλοντος και της ασφάλειας» (GMES), την ομάδα «Γεωσκόπηση» (GEO) και το παγκόσμιο σύστημα συστημάτων γεωεπισκόπησης (GEOSS). Ο ΕΟΧ υπήρξε επίσης δραστήριος για τη δημιουργία του δικτύου παρατήρησης μακράς διάρκειας της Αρκτικής (SAON).

2. ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΤΗΣ ΛΕΙΦΟΡΟΥ ΧΡΗΣΗΣ ΤΩΝ ΦΥΣΙΚΩΝ ΠΟΡΩΝ

Υδρογονάνθρακες και πρώτες ύλες

Δεδομένου ότι η πρόσβαση στις πρώτες ύλες παραμένει σημαντικό στοιχείο των προσπαθειών της ΕΕ να μεταβεί προς μια οικονομία υψηλής τεχνολογίας και υψηλής προστιθέμενης αξίας, η Επιτροπή εξέδωσε ανακοίνωση για τα βασικά προϊόντα και τις πρώτες ύλες, με την οποία ενισχύθηκε η στηριζόμενη σε τρεις πυλώνες προσέγγιση για την επίτευξη βιώσιμου εφοδιασμού με πρώτες ύλες: εφοδιασμός από τις παγκόσμιες αγορές (εξωτερικός πυλώνας)· βιώσιμος εφοδιασμός από πηγές εντός της ΕΕ· και ανακύκλωση και αποτελεσματική χρήση των πόρων.

Η Επιτροπή εξέδωσε επίσης πρόσφατα ανακοίνωση με τίτλο «Η ενεργειακή πολιτική της ΕΕ: η συνεργασία με τους πέραν των συνόρων μας εταίρους»³⁴, στην οποία καθορίζει συνολική στρατηγική για τις εξωτερικές σχέσεις της ΕΕ στον τομέα της ενέργειας, με τη βελτίωση της διαφάνειας στις ενεργειακές συμφωνίες με τρίτες χώρες, την ενίσχυση του συντονισμού μεταξύ των κρατών μελών και την ανάπτυξη εταιρικών σχέσεων με σημαντικές χώρες στον τομέα της ενέργειας.

³⁴ COM(2011) 539 της 7ης Σεπτεμβρίου 2011.

Μεταφορές

Ένας πρωταρχικός στόχος πολιτικής της ΕΕ παραμένει η πλήρης συμμόρφωση προς το διεθνές δίκαιο και αρχές, όπως ορίζονται στη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας (UNCLOS), συμπεριλαμβανομένων των αρχών της ελεύθερης ναυσιπλοΐας και του δικαιώματος αβλαβούς διέλευσης³⁵. Μελέτη με τίτλο «Legal Aspects of Arctic shipping» (Νομικές πτυχές της ναυσιπλοΐας στην Αρκτική) ολοκληρώθηκε τον Απρίλιο του 2010³⁶.

Καταβάλλονται προσπάθειες για τη δημιουργία πολυτροπικών διευρωπαϊκών συνδέσεων μέσω της ανάπτυξης των διευρωπαϊκών δικτύων, που καλύπτουν επίσης τον απώτατο Βορρά της Ευρώπης. Οι συνδέσεις αυτές ωφελούν άμεσα την Αρκτική. Εξάλλου, το μνημόνιο συναντίληψης σχετικά με την «Εταιρική σχέση της βόρειας διάστασης για τις μεταφορές και την επιμελητεία» (NDPTL) εισέρχεται πλέον στο επιχειρησιακό του στάδιο, με προσδιορισμό (ενόψει μελλοντικής έγκρισης από τους εταίρους) δικτύου υποδομών και πιθανών προτεραιοτήτων όσον αφορά σχέδια που αφορούν τις μεταφορές.

3. ΔΙΕΘΝΗΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ

Η εξελισσόμενη πολιτική της ΕΕ σχετικά με την Αρκτική σκοπό έχει να χαράξει μια συνεκτική και συνολική προσέγγιση για τα ζητήματα στα οποία η περιοχή της Αρκτικής επηρεάζει την ΕΕ και αντιστρόφως. Η προσέγγιση αυτή βασίζεται στο ισχύον διεθνές δίκαιο (και συγκεκριμένα στην UNCLOS) και στη συνεργασία με διεθνείς οργανισμούς, όπως το Αρκτικό Συμβούλιο και ο ΔΝΟ, καθώς και με τα κράτη της Αρκτικής, αυτόνομα εδάφη, αυτόχθονες λαούς, τοπικούς πληθυσμούς και άλλους ενδιαφερομένους.

Από το 2008, η ΕΕ αύξησε σημαντικά τη συμμετοχή της στη συνεργασία για την Αρκτική, ιδίως μέσω των σχέσεων της με το Αρκτικό Συμβούλιο και με τα μέλη του. Το Αρκτικό Συμβούλιο παραμένει ο σημαντικότερος φορέας διεθνούς συνεργασίας στην περιοχή, και η πρόσφατη συμφωνία συνεργασίας στον τομέα της αεροναυτικής και ναυτικής έρευνας και διάσωσης στην Αρκτική αποτελεί σημαντικό δείκτη της ανάπτυξης αυτής της συνεργασίας.

Η περιφερειακή συνεργασία πραγματοποιείται επίσης μέσω του Ευρωαρκτικού Συμβουλίου της Θάλασσας του Μπάρεντς, μέλος του οποίου είναι η Επιτροπή, και της Βόρειας Διάστασης (ΒΔ), η οποία αποτελεί κοινή πολιτική της ΕΕ, της Ισλανδίας, της Νορβηγίας και της Ρωσικής Ομοσπονδίας. Η υπουργική σύνοδος της ΒΔ του 2010 ανέθεσε στη διευθύνουσα ομάδα της ΒΔ «να εξετάσει τρόπους για την ανάπτυξη του "παραθύρου" της Αρκτικής στη ΒΔ χωρίς να υπάρξει αλληλεπικάλυψη με τις εντολές του Αρκτικού Συμβουλίου ή του Ευρωαρκτικού Συμβουλίου της Θάλασσας του Μπάρεντς». Οι υπουργοί επεσήμαναν ότι θα πρέπει να εξετασθούν τρόποι συμπερίληψης των αυτόχθονων πληθυσμών στις σχετικές συζητήσεις. Η διευθύνουσα ομάδα κάλεσε αντιπροσώπους των αυτόχθονων πληθυσμών να συμμετάσχουν στις συνεδριάσεις της και ζήτησε στο πλαίσιο των εταιρικών σχέσεων και των πρωτοβουλιών της ΒΔ να εξετασθούν περαιτέρω δράσεις σχετικά με την Αρκτική.

Συνεργασία πραγματοποιείται επίσης σε διμερή βάση με τα κράτη της Αρκτικής. Η συνεργασία σχετικά με την Αρκτική περιλαμβάνεται τακτικά στην ημερήσια διάταξη διμερών συνεδριάσεων με τα κράτη της Αρκτικής, συμπεριλαμβανομένων του Καναδά, της Ρωσικής

³⁵ Το δικαίωμα πλου διέλευσης αναφέρεται επίσης στα Συμπεράσματα του Συμβουλίου.

³⁶ <https://webgate.ec.europa.eu/maritimeforum/content/2396>

Ομοσπονδίας και των ΗΠΑ, που αποτελούν στρατηγικούς εταίρους της ΕΕ. Οι επισκέψεις της Υπατης Εκπροσώπου/Αντιπροέδρου Ashton και της Επιτρόπου Δαμανάκη στις αρκτικές περιοχές της Φινλανδίας, της Σουηδίας, της Νορβηγίας (περιλαμβανομένου του Σβάλμπαρντ) και της Γροιλανδίας υπογράμμισαν τη σπουδαιότητα της Αρκτικής Περιοχής και έδωσαν τη δυνατότητα, αφενός, να εκτιμηθούν από πρώτο χέρι οι αλλαγές που έχουν επέλθει και, αφετέρου, να συζητηθούν οι σχετικές προκλήσεις με τοπικούς πληθυσμούς, εκπροσώπους των Σάμι και των Ινουίτ και εμπειρογνώμονες σε θέματα Αρκτικής.

Εξάλλου, οι Αντιπροσωπίες της ΕΕ στα κράτη της Αρκτικής επιτελούν σημαντικό ρόλο για την ενημέρωση των κυβερνήσεων και του κοινού σχετικά με τη συναφή πολιτική της ΕΕ, καθώς και για την ενημέρωση της ΕΕ σχετικά με αξιοπρόσεκτες εθνικές δραστηριότητες των κρατών της Αρκτικής σε σχέση με τη συγκεκριμένη περιοχή.

Σε ό,τι αφορά τη Γροιλανδία, η τρέχουσα εταιρική σχέση επιτρέπει τον διάλογο επί θεμάτων πολιτικής σε τομείς αμοιβαίου ενδιαφέροντος πέραν της στοχοθετημένης χρηματοδοτικής βοήθειας, όπως είναι η έρευνα, οι πρώτες ύλες και η ενέργεια. Κατά την περίοδο 2007-2013, η Γροιλανδία θα λαμβάνει από την ΕΕ χρηματοδοτική βοήθεια ύψους 25 εκατ. ευρώ ετησίως σε τιμές του 2006. Ο τομέας που έχει καθορισθεί ως στόχος για τη χρηματοδοτική συνεργασία κατά την περίοδο 2007-2013 είναι η παιδεία, και τόσο η Γροιλανδία όσο και η Δανία εκδήλωσαν ενδιαφέρον για τη διατήρηση του πρωταρχικού αυτού τομέα και κατά την προσεχή περίοδο χρηματοδότησης (2014-2020). Η εταιρική σχέση ΕΕ-Γροιλανδίας συμπληρώνει τη συμφωνία αλιευτικής σύμπραξης (ΣΑΣ) ΕΕ-Γροιλανδίας και προσδιορίζει τη χρηματοδοτική συνεισφορά της ΕΕ υπέρ της ανάπτυξης σε άλλους τομείς πέραν της αλιείας. Δεδομένου ότι το τρέχον πρωτόκολλο της ΣΑΣ θα παύσει να ισχύει στα τέλη του 2012, τον Φεβρουάριο του 2012 μονογραφήθηκε επιτυχώς ένα νέο πρωτόκολλο τριετούς διάρκειας ισχύος. Σύμφωνα με τους όρους του νέου πρωτοκόλλου, η ΕΕ θα παρέχει ετησίως στη Γροιλανδία χρηματοδοτική συνεισφορά μέγιστου ύψους 17,8 εκατ. ευρώ, συμπεριλαμβανομένης της τομεακής στήριξης. Το 2010, ο ΕΟΧ και η Γροιλανδία υπέγραψαν συμφωνία συνεργασίας για την υποστήριξη της βιώσιμης ανάπτυξης και την προστασία και βελτίωση του περιβάλλοντος μέσω της παροχής στοχοθετημένων, συναφών και αξιόπιστων πληροφοριών στους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής στη Γροιλανδία και την Ευρώπη. Τον Ιανουάριο του 2012, ο ΕΟΧ και το γροιλανδικό Υπουργείο Υγείας υπέγραψαν συμφωνία συνεργασίας που καλύπτει ζητήματα περιβάλλοντος και υγείας.